

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-805-814

УДК 341.231.14

О. В. КАРДАШ,аспірантка Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України*

ORCID: 0000-0003-4143-4991

МІГРАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ЛЮДСЬКОГО ВИМІРУ ДІЯЛЬНОСТІ ОБСЄ

Міграція не є новим явищем, однак за реалій сьогодення вона розглядається як виклик, пов'язаний зі значним переміщенням населення, що супроводжується втратою трудового та інтелектуального потенціалу в державах походження, а також безпековими загрозами, дискримінацією й ускладненою соціальною інтеграцією в державах перебування. Відтак окреслена проблематика є багатогранною та актуальною, беручи до уваги безпрецедентні масштаби міграції в Європі, спричинені, зокрема, збройною агресією російської федерації проти України. Розглянуто основні акти Організації з безпеки та співробітництва в Європі, за якими держави-учасниці взяли на себе зобов'язання у сфері міграції, починаючи з визнання у Гельсінському Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. основоположного права людини на свободу пересування та надалі розвиваючи й доповнюючи відповідні зобов'язання у рамках людського виміру діяльності Організації.

Ключові слова: Організація з безпеки та співробітництва в Європі, ОБСЄ, Нарада з безпеки та співробітництва в Європі, НБСЄ, Гельсінський Заключний акт НБСЄ 1975 р., людський вимір діяльності, основоположні свободи, права людини, свобода пересування, права біженців, права переміщених осіб, працівники-мігранти.

Kardash Olena. Migration in the context of the OSCE human dimension

Migration is not a new phenomenon; however, in modern Europe, it is primarily regarded as a challenge connected with a considerable displacement of people which is usually accompanied by the loss of labor and intellectual potential in the states of origin, as well as security challenges, discrimination, and complex social integration in the states of destination. Thus, this topic is cross-dimensional, and it is on the agenda of many states, considering also the large-scale displacement caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. The article analyses key OSCE documents, which incorporate commitments of the participating States in the sphere of migration, starting with the Helsinki Final Act 1975 that incorporates the fundamental right to freedom of movement. It further assesses the subsequent CSCE and OSCE decisions and documents aimed at the development, update, and harmonization of the OSCE human dimension commitments concerning migration.

* **Kardash Olena**, Postgraduate student of the Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

Key words: *Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE, Conference on Security and Co-operation in Europe, CSCE, human dimension, human rights, fundamental freedoms, Helsinki Final Act 1975, freedom of movement, rights of refugees and displaced persons, migrant workers*

Постановка проблеми. Міграція здавна виступала визначальним фактором історії людства. Значне зростання рівня конфліктів і порушень прав людини, економічні та соціальні чинники, а також різноманітні кліматичні зміни й кризи призвели до того, що протягом останнього десятиліття мільйони людей були вимушені покинути свої домівки. Зокрема, повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну спричинило одну з найбільших криз вимушеної міграції з часів Другої світової війни – за даними Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (далі – УВКБ ООН), у 2023 р. кількість переміщених осіб сягнула рекордних 114 мільйонів¹.

На цьому тлі міжнародне співробітництво у сфері міграції, до прикладу між урядами держав з УВКБ ООН, Міжнародною організацією з міграції (далі – МОМ) та іншими міжнародними організаціями, зокрема Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ), є безпрецедентно важливим задля розробки спільних рішень і підходів до регулювання міграційних процесів, а також формування узгодженої міграційної політики. У цьому контексті слід зазначити, що діяльність ОБСЄ не зосереджена виключно на зазначеній проблематиці: питання міграції насамперед становлять частину людського, або як його ще інакше називають, гуманітарного виміру її діяльності².

Акти ОБСЄ містять зобов'язання держав-учасниць щодо сприяння транскордонним контактам між людьми і свободі пересування, а також забезпечення дотримання прав біженців, переміщених осіб і осіб, що повертаються, працівників-мігрантів та апатридів. Спеціальні інститути ОБСЄ, зокрема Бюро з демократичних інститутів і прав людини (далі – БДІПЛ ОБСЄ) та польові місії й офіси Організації, допомагають державам-учасницям в оцінці, формулюванні та впровадженні міграційної політики й розробці законодавства, які є гендерно чутливими, захищають права та основоположні свободи мігрантів, включаючи біженців й переміщених осіб³.

У статті проаналізовано основні акти Наради з безпеки та співробітництва в Європі (далі – НБСЄ) та сучасної ОБСЄ, за якими держави-учасниці взяли на себе зобов'язання у сфері забезпечення свободи пересування та міграції. Окремі аспекти становлення і розвитку ОБСЄ, особливості її правового статусу та впливу на розвиток європейської системи колективної безпеки досліджувались у працях таких зарубіжних дослідників, як Д. Буерштеде, Я. Вутерс, Л. Газбаррі, А. Петерс, О. Херман, М. Штайнбрюк Платізе та ін. Серед українських вчених різні виміри діяльності ОБСЄ, її взаємодію з іншими міжнародними організаціями, а також правове регулювання свободи пересування в

міжнародному та національному праві вивчали В. Н. Денисов, В. В. Мищик, Н. Б. Мушак, І. М. Проценко, П. М. Рабінович, М. О. Стефанчук, Л. Г. Фалалєєва та ін. Однак дослідженню актів ОБСЄ у сфері міграції не приділялося достатньої уваги у вітчизняній науці міжнародного права, і тому зберігається необхідність проведення комплексного дослідження зобов'язань, узятих на себе державами – учасницями Організації у зазначеній царині.

Свобода пересування є основоположним правом, наданим індивідам згідно з міжнародним правом. Зокрема, ст. 13 Загальної декларації прав людини 1948 р. гарантує право кожної людини «вільно пересуватися і обирати собі місце проживання у межах кожної держави. Крім того, кожна людина має право покинути будь-яку державу, включаючи й свою власну, і повертатися у свою державу»⁴. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р. у п. 3 та п. 4 ст. 12 доповнює загальні стандарти, викладені у Загальній декларації прав людини, такими нормами: «[...] згадані права не можуть бути об'єктом ніяких обмежень, крім тих, які передбачено законом, які є необхідними для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення або прав та свобод інших і є сумісними з іншими правами, визначеними в Пакті. Ніхто не може бути свавільно позбавлений права на в'їзд у свою власну країну»⁵. Як зазначає М. О. Стефанчук, «право на свободу пересування є одним з основоположних прав людини, яке сприяє реалізації інших прав і свобод», додаючи, що це право «в нормативному вираженні має міжнародний та національні рівні»⁶.

У контексті ОБСЄ зазначене право набуло закріплення як зобов'язання держав-учасниць у людському вимірі її діяльності. Регулювання свободи пересування бере свій початок з прийняття Гельсінського Заключного акта НБСЄ 1975 р., у якому сприяння вільному пересуванню та налагодженню контактів між людьми було названо однією з цілей співробітництва держав-учасниць НБСЄ⁷. Окреслена мета мала досягатися шляхом здійснення контактів і регулярних зустрічей на основі сімейних зв'язків, возз'єднання сімей, укладання шлюбів між громадянами різних держав тощо. Окрім того, у розділі «Економічні та соціальні аспекти мігруючої робочої сили» Гельсінського Заключного акта НБСЄ 1975 р.⁷ держави-учасниці, беручи до уваги, що переміщення працівників-мігрантів у Європі набуло великих масштабів і воно є важливим економічним, соціальним та гуманітарним чинником як у приймаючій державі, так і в державі походження, погодилися забезпечувати створення умов, за яких могло б здійснюватися їх упорядковане переміщення⁷.

У Підсумковому документі Мадридської зустрічі міністрів НБСЄ 1983 р. держави-учасниці заявили про необхідність того, щоб приймаюча держава і держава походження інтенсифікували свої контакти з метою покращення загального становища працівників-мігрантів і їх сімей, зокрема, стосовно забезпечення дотримання прав людини, включаючи їх економічні, соціальні і культурні права⁸. Держави-учасниці також рекомендували приймаючим

державам і державам походження, щоб поруч з іншими заходами, спрямованими на полегшення соціальної та економічної реінтеграції працівників-мігрантів, що повертаються до держав походження, були забезпечені їхні соціальні права, зокрема щодо пенсійних виплат⁸.

Отже, протягом першого десятиліття діяльності НБСЄ міграція розглядалася радше в добровільному економічному ракурсі. Акти НБСЄ того часу не містили чітких зобов'язань у сфері вимушеної міграції.

Проте підхід НБСЄ змінився із прийняттям Підсумкового документа Віденської зустрічі 1989 р., у якому набуло закріплення зобов'язання держав-учасниць «повністю поважати право кожного на свободу пересування і вибору місця проживання в межах кордонів кожної держави і (право. – *Авт.*), покинути будь-яку державу, включаючи власну, і повертатися в свою державу»⁹. Обмеження цього права допускалися за умови, що вони були передбачені законом, сумісним з міжнародно-правовими зобов'язаннями держав-учасниць, та мали винятковий характер. Разом із правом особи на вільне пересування зазначеним документом передбачене право біженців, які того побажають, повернутися в безпеці додому⁹. Примітно, що Підсумковий документ Віденської зустрічі 1989 р. став першим документом НБСЄ, в якому держави-учасниці закріпили положення, призначене регулювати права біженців.

Аналізуючи положення Підсумкового документа Віденської зустрічі 1989 р., І. М. Проценко резюмує, що в цьому акті НБСЄ «свобода пересування вже не ставилася в залежність від причин пересування, як це було зафіксовано у Заключному акті 1975 р., і право на неї означало свободу кожного пересуватися в межах держави та перетинати її кордони з дотриманням передбачених законом обмежень, а також право біженця безпечно повертатися додому»¹⁰.

У Документі Московської наради Конференції з людського виміру НБСЄ 1991 р. міститься зобов'язання держав-учасниць позбутися всіх правових та інших обмежень стосовно переміщення своїх та інших громадян у межах їх територій, за винятком тих обмежень, що можуть бути необхідні й офіційно впроваджені на підставі інтересів безпеки, екології або інших законних державних інтересів, відповідно до внутрішнього законодавства та зобов'язань держав-учасниць у рамках НБСЄ, а також інших міжнародних зобов'язань у сфері прав людини¹¹. Держави-учасниці підкреслили «необхідність забезпечити повагу до прав працівників-мігрантів та їх сімей, що законно проживають у державах-учасницях»¹¹, та відзначили «право на вільне виявлення їх національних культурних, релігійних і мовленнєвих особливостей»¹¹. Вартим уваги є й те, що відповідно до зазначеного документа питання, що стосуються прав працівників-мігрантів, які проживають на території держав-учасниць НБСЄ, як і будь-які інші питання, що стосуються людського виміру її діяльності, можуть бути поставлені в рамках механізму людського виміру¹¹.

У Лісабонському документі 1996 р. держави – учасниці ОБСЄ встановили, що всезагальною загрозою стабільності в європейському регіоні залишаються «нескінченні порушення прав людини, зокрема у формі вимушеної міграції, а також незавершеність демократичних перетворень, погрози на адресу незалежних засобів масової інформації, махінації на виборах, прояви агресивного націоналізму, расизму, шовінізму, ксенофобії та антисемітизму»¹². У контексті прав біженців держави-учасниці засудили «будь-яку політику «етнічних чисток» або масового виселення населення»¹² і зобов'язалися утримуватися від такої політики. У цьому документі держави-учасниці схвально оцінили роботу радника БДПЛ ОБСЄ з проблем міграції та висловили підтримку його діяльності.

В іншому ключовому документі ОБСЄ, а саме Хартії європейської безпеки Стамбульського документа 1999 р., держави-учасниці підтвердили «підтримку права на пошук прихистку і забезпечення міжнародного захисту біженців відповідно до Конвенції про статус біженців 1951 р. і Протоколу до неї 1967 р., а також сприяння добровільному, достойному та безпечному поверненню біженців і внутрішньо переміщених осіб»¹³. Примітно, що зазначений документ містить зобов'язання держав-учасниць «вдосконалювати і здійснювати заходи щодо забезпечення дотримання прав та інтересів дітей у збройних конфліктах та постконфліктних ситуаціях, включаючи дітей-біженців і дітей, переміщених у межах держави»¹³. Отже, акти ОБСЄ, прийняті протягом другої половини 1990-х років, характеризуються активним висвітленням проблем, пов'язаних з вимушеною міграцією у регіоні ОБСЄ; при цьому питання трудової міграції відійшли на другий план.

За підсумками зустрічі Ради міністрів ОБСЄ в Маастрихті, що відбулася у 2003 р., держави-учасниці прийняли рішення «Толерантність і недискримінація», за яким зобов'язалися боротися з дискримінацією працівників-мігрантів та полегшити їх соціальну інтеграцію у приймаючих державах¹⁴. Дотримуючись міжнародно-правових зобов'язань, зокрема, беручи до уваги Керівні принципи ООН стосовно внутрішнього переміщення, держави-учасниці зобов'язалися вести боротьбу з дискримінацією осіб, які шукають прихистку, а також біженців¹⁴. Відтак боротьба з дискримінацією і нетерпимістю щодо мігрантів була визнана одним із головних викликів, що постав перед державами-учасницями ОБСЄ у сфері інтеграції мігрантів.

З прийняттям Підсумкового документа сімнадцятої зустрічі Ради міністрів ОБСЄ, що відбулася в Афінах у 2009 р., держави-учасниці домовились «продовжувати діяльність у сфері управління міграційними процесами [і. – Авт.] продовжувати розробку [...] й активувати реалізацію ефективної національної міграційної політики і планів дій»¹⁵. Примітно, що в рішенні «Управління міграцією», яке є складовою відповідного Підсумкового документа, Рада міністрів, з-поміж іншого, закликала держави-учасниці ОБСЄ боротися з нелегальною міграцією, інкорпоровати гендерні аспекти в міграційне законодавство, та удосконалити збір даних з цього

питання задля налагодження діалогу та обміну досвідом у рамках Організації¹⁵.

Важливим з окресленого питання є також рішення «Щодо ролі ОБСЄ в управлінні значним переміщенням мігрантів і біженців», викладене в Підсумковому документі двадцять третьої зустрічі Ради міністрів, що відбулася в Гамбурзі у 2016 р. У цьому рішенні міститься заклик до держав-учасниць використовувати платформу ОБСЄ, включаючи відповідні робочі органи, інститути та групи Організації, для реагування на питання, пов'язані з міграційною проблематикою¹⁶. Того ж року в рамках ОБСЄ була створена неформальна робоча група, покликана розглянути міграційну проблематику та переміщення біженців, фокусом діяльності якої стали такі основні питання: надання захисту, боротьба зі злочинністю, успішна інтеграція, солідарність та партнерство. У 2016 р. у рамках днів безпеки ОБСЄ був також оприлюднений звіт «Перегляд питань міграції та безпеки: поєднання національних та регіональних підходів», у якому учасники закликали ОБСЄ виробити загальний підхід до окресленої тематики та поглибити співпрацю з міжнародними та неурядовими організаціями, а також повноцінно використовувати механізми та інститути, наявні в рамках Організації, особливо її польові місії та офіси¹⁶. Отже, було підкреслено, що питання міграції виходять за межі виключно людського виміру та стосуються безпеки, економічного співробітництва і розвитку держав – учасниць Організації.

Аналізуючи Підсумковий документ двадцять дев'ятої зустрічі Ради міністрів від 2022 р., зазначимо, що держави – учасниці ОБСЄ підкреслили, що нестабільна безпекова й соціально-економічна ситуація в регіоні є одним із вагомих факторів, що сприяє незаконній міграції та торгівлі людьми. Держави-учасниці знову підтвердили свої зобов'язання у сфері міграції та заявили про стурбованість збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб та біженців з України, у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації¹⁷. Зауважимо також, що у 2022 р. БДПЛ ОБСЄ було проведено конференцію «Міграція, права людини та інклюзивність: аналізуючи роль громадянського суспільства в регіоні ОБСЄ», де було наголошено на важливості залучення громадськості до формування та імплементації інтеграційних стратегій і розробки довгострокової міграційної політики у державах – учасниках Організації¹⁸.

Примітно, що в рамках Програми підтримки ОБСЄ для України, що реалізується коштом позабюджетних внесків держав-учасниць, протягом 2022–2023 рр. було проведено низку тренінгів, навчальних семінарів та інших науково-освітніх заходів для представників правоохоронних органів, інспекторів з питань праці, соціального захисту населення, громадських організацій, науковців і практиків у сфері протидії торгівлі людьми та незаконній міграції в умовах воєнного або надзвичайного стану¹⁹.

Наприкінці зазначимо, що міграційна проблематика неодноразово обговорювалася й під час засідань Парламентської асамблеї ОБСЄ. Зокрема, у

рамках щорічної сесії Парламентської асамблеї ОБСЄ, що відбулася у Бухаресті у 2024 р., була проведена зустріч Спеціального комітету з міграції. Під час цієї зустрічі учасники, включаючи представників з України, обговорили як ефективно здійснювати управління міграційними процесами, забезпечивши надходження перевірених даних, і, враховуючи основні причини міграції, такі як війни, екологічні катастрофи та економічну нерівність²⁰.

Отже, протягом останнього десятиліття міграційна проблематика та відповідні зобов'язання держав – учасниць ОБСЄ набули вузькоспеціалізованого характеру, з огляду на конкретні виклики у регіоні, розвиток технологій, пріоритетність гендерної рівності та необхідність удосконалення механізмів запобігання торгівлі людьми й нелегальній міграції.

Висновки. У регіоні діяльності ОБСЄ міграційна проблематика посідає чільне місце в суспільному та політико-правовому дискурсі. Початково міграція в рамках НБСЄ/ОБСЄ розглядалася виключно через призму трудової міграції й оцінювалася як проблема, що має вирішуватися між державами походження та державами перебування працівників-мігрантів на основі засад, визначених у документах НБСЄ/ОБСЄ. Згодом цю проблематику було визнано складовою людського виміру і, як наслідок, нині питання, що стосуються міграції, можуть бути поставлені в рамках Московського та Віденського механізмів людського виміру. Щодо вимушеного переміщення, у документах ОБСЄ держави-учасниці зобов'язалися дотримуватися права біженців на повернення до держави походження, а також прав людини, що сприяли б їх реінтеграції.

Нині держави – учасниці ОБСЄ розглядають міграційну проблематику не лише як таку, що охоплюється людським виміром, а й таку, що рівноцінно охоплює інші виміри діяльності Організації, серед яких військово-політичний та економіко-екологічний.

Особливо гостро в регіоні ОБСЄ залишається проблема незаконної міграції та торгівлі людьми. БДПЛ ОБСЄ веде активну роботу з удосконалення механізмів протидії торгівлі людьми, тісно співпрацюючи з державами-учасницями, зокрема й Україною. У рамках проєктів, започаткованих Програмою підтримки ОБСЄ для України, починаючи з 2022 р., значна увага спрямована саме на боротьбу зі злочинністю у сфері торгівлі людьми в умовах воєнного або надзвичайного стану.

1. UNHCR Report Emergency Preparedness and Response in 2023. 2024. P. 3. URL: <file:///C:/Users/Kardash/Downloads/Report%20Emergency%20Preparedness%20and%20Response%20in%202023.pdf> 2. OSCE Human Dimension Commitments. Vol. 1. Thematic Compilation. Fourth Edition. OSCE ODIHR. 2022. P. 11. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/8/4/542154_0.pdf 3. Organization for Security and Co-operation in Europe. ODIHR and Migration and Freedom of Movement. 2013. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/0/3/109402.pdf> 4. The Universal Declaration of Human Rights. 1948. URL: <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/03/udhr.pdf> 5. The International Covenant on Civil and Political Rights. 1966. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments->

mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights

6. Стефанчук М. О. Проблеми та перспективи адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері обмеження права фізичної особи на свободу пересування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2007. Випуск 4. С. 49–52. 7. Organization for Security and Co-operation in Europe. Helsinki Final Act. 1975. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf> 8. Organization for Security and Co-operation in Europe. Concluding Document of the Madrid Meeting 1980 of representatives of the participating States of the Conference on Security and Co-operation in Europe, Madrid. 1983. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/d/40871.pdf> 9. Organization for Security and Co-operation in Europe. Concluding Document of the Third Follow-up Meeting, Vienna. 1989. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/1/40885.pdf> 10. Проценко І. М. Права іноземців як складова «людського виміру» ОБСЄ. *Правова держава*. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2019. Випуск 30. С. 402. 11. Organization for Security and Co-operation in Europe. Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE, Moscow. 1991. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/3/14310.pdf> 12. Organization for Security and Co-operation in Europe. Lisbon Document, Lisbon. 1996. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/0/39539.pdf> 13. Organization for Security and Co-operation in Europe. Charter for European Security. Istanbul Document, Istanbul. 1996. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/2/17502.pdf> 14. Organization for Security and Co-operation in Europe. Final Document of the Eleventh Meeting of the OSCE Ministerial Council, Maastricht. 2003. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/0/40533.pdf> 15. Organization for Security and Co-operation in Europe. Final Document of the Seventeenth Meeting of the OSCE Ministerial Council, Athens. 2009. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/5/67621.pdf> 16. Organization for Security and Co-operation in Europe. Final Document of the Twenty-third Meeting of the OSCE Ministerial Council, Hamburg. 2016. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/d/307311.pdf> 17. Organization for Security and Co-operation in Europe. Final Document of the Twenty-ninth Meeting of the OSCE Ministerial Council, Lodz. 2022. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/9/5/541326_1.pdf 18. Organization for Security and Co-operation in Europe. ODIHR Conference. Migration, Human Rights and Inclusion: Assessing the Role of Civil Society in the OSCE Region. 2022. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/b/528063.pdf> 19. ОБСЄ та Міжнародна організація з міграції допомагають українським посадовцям та експертам покращити практичні навички роботи з випадками торгівлі людьми. 18.10.2023. URL: <https://www.osce.org/uk/support-programme-for-ukraine/555519> 20. Organization for Security and Co-operation in Europe. Parliamentary Assembly. 2024 Annual session final report, Bucharest. 2024. URL: <https://www.oscepa.org/ru/dokumenty/annual-sessions/2024-bucharest/reports-and-speeches-10/5066-2024-annual-session-final-report/file>

References

1. UNHCR Report Emergency Preparedness and Response in 2023. 2024. P. 3. URL: <file:///C:/Users/Kardash/Downloads/Report%20Emergency%20Preparedness%20and%20Response%20in%202023.pdf> 2. OSCE Human Dimension Commitments. Volume 1. Thematic Compilation. Fourth Edition. OSCE ODIHR. 2022. P. 11. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/8/4/542154_0.pdf 3. Organization for Security and Co-operation in Europe. ODIHR and Migration and Freedom of Movement. 2013. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/0/3/109402.pdf> 4. The Universal Declaration of Human Rights. 1948.

URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> 5. The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR). 1966. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> 6. Stefanchuk M. O. Problemy ta perspektyvy adapttsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva EU u sferi obmezhenia prava fizychnoi osoby na svobodu peresuvannia. *Elektronnyi naukovi zhurnal*. 2007. Vypusk 4. P. 49–52. 7. Organization for Security and Co-operation in Europe. Helsinki Final Act. 1975. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf> 8. Organization for Security and Co-operation in Europe. Concluding Document of the Madrid Meeting 1980 of representatives of the participating States of the Conference on Security and Co-operation in Europe, Madrid. 1983. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/d/40871.pdf> 9. Organization for Security and Co-operation in Europe. Concluding Document of the Third Follow-up Meeting, Vienna. 1989. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/1/40885.pdf> 10. Protsenko I. M. Prava inozemtsiv yak skladova «liudskoho vymiru» OBSYE. *Pravova Derzhava*. Kyiv: In-t derzhavy i prava omeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2019. Vypusk 30. S. 402. 11. Organization for Security and Co-operation in Europe. Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE, Moscow. 1991. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/3/14310.pdf> 12. Organization for Security and Co-operation in Europe. Lisbon Document, Lisbon. 1996. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/0/39539.pdf> 13. Organization for Security and Co-operation in Europe. Charter for European Security. Istanbul Document, Istanbul. 1996. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/2/17502.pdf> 14. Organization for Security and Co-operation in Europe. Final Document of the Eleventh Meeting of the OSCE Ministerial Council, Maastricht. 2003. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/0/40533.pdf> 15. Organization for Security and Co-operation in Europe. Final Document of the Seventeenth Meeting of the OSCE Ministerial Council, Athens. 2009. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/5/67621.pdf> 16. Organization for Security and Co-operation in Europe. Final Document of the Twenty-third Meeting of the OSCE Ministerial Council, Hamburg. 2016. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/d/307311.pdf> 17. Organization for Security and Co-operation in Europe. Final Document of the Twenty-ninth Meeting of the OSCE Ministerial Council, Lodz. 2022. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/9/5/541326_1.pdf 18. Organization for Security and Co-operation in Europe. ODIHR Conference. Migration, Human Rights and Inclusion: Assessing the Role of Civil Society in the OSCE Region. 2022. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/b/528063.pdf> 19. OBSYE ta Mizhnarodna organizatsia z migratzii dopomagayut ukrainskim posadovtsiam ta ekspertam pokrashchyty praktychni navychky roboty z vypadkamy torhivli liudmy. 18.10.2023. URL: <https://www.osce.org/uk/support-programme-for-ukraine/555519> 20. Organization for Security and Co-operation in Europe. Parliamentary Assembly. 2024 Annual session final report, Bucharest. 2024. URL: <https://www.oscepa.org/ru/dokumenty/annual-sessions/2024-bucharest/reports-and-speeches-10/5066-2024-annual-session-final-report/file>

Kardash Olena. Migration in the context of the OSCE human dimension

Introduction. *Migration has long been a determining factor in human history. Significant increases in the number of conflicts and human rights violations, as well as various economic, social and ecological factors and crises, have led to millions of people being forced to flee their homes over the past decade. Against this background, international co-operation in the field of migration, for example, between the*

governments with the UNHCR, the IOM, and other international organizations, including the OSCE, is unprecedentedly important for the development of joint solutions and approaches to the management of migration processes, as well as for the formation of the unified migration policy.

Thus, the article aims to conduct a comprehensive analysis of the OSCE commitments around migration.

Results. During the first decade of the CSCE's activities, migration was considered exclusively through the lenses of labour migration, which was a problem to be solved by the states of origin and states of destination of migrants based on the principles defined in the CSCE/OSCE documents. Later, migration was recognized as a component of human dimension. At present, issues related to migration can be raised within the framework of the Moscow and Vienna human dimension mechanisms. Regarding forced migration, participating States have committed to respecting the right of refugees to return to their states of origin, as well as to facilitate their harmonious re-integration.

Conclusions. In the OSCE region, discussions concerning migration-related issues occupy a prominent place. The OSCE participating States consider migration not only as a matter falling within the human dimension but also as one that equally relates to other OSCE dimensions, such as the politico-military and the economic and environmental. Currently, the problem of illegal migration and human trafficking is particularly acute. OSCE ODIHR is actively working to improve the mechanisms for combating human trafficking, closely co-operating with participating States, including Ukraine. As part of the projects initiated by the OSCE Secretariat Extra-budgetary Support Programme for Ukraine launched in 2022, considerable attention is directed towards combating human trafficking in the circumstances of war or state of emergency.

Key words: Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE, Conference on Security and Co-operation in Europe, CSCE, human dimension, human rights, Helsinki Final Act 1975, freedom of movement, rights of refugees and displaced persons, migrant workers.